

Історія держави та права, кримінальне право

УДК 34(3/9), 430.1, 343.2

Романюк Богдан Васильович

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри транспортного права та логістики
Національний транспортний університет*

Романюк Богдан Васильевич

*кандидат юридических наук, доцент,
профессор кафедры транспортного права и логистики
Национальный транспортный университет*

Romanjuk Boghdan

*PhD in Law, Associate Professor,
Professor of the Department of Transport Law and Logistics,
National Transport University*

Бантисhev Олександр Федорович

*кандидат юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник
Науково-організаційний центр
Національної академії Служби Безпеки України*

Бантышев Александр Фёдорович

*кандидат юридических наук, профессор, ведущий научный сотрудник
Научно-организационный центр
Национальной академии Службы Безопасности Украины*

Bantyshev Oleksandr

*PhD in Law, Professor, the Leading Researcher
Scientific and Organizational Center of the
National Academy of Security Service of Ukraine*

Довженко Євгенія Володимирівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри транспортного права та логістики
Національний транспортний університет*

Довженко Евгения Владимировна

*кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры транспортного права и логистики
Национальный транспортный университет*

Dovzhenko Yevheniia

*PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Transport Law and Logistics
National Transport University*

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ
СПЕЦІАЛЬНОГО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ
ИСТОРИЯ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ИНСТИТУТА
СПЕЦИАЛЬНОГО ОСВОБОЖДЕНИЯ ОТ УГОЛОВНОЙ
ОТВЕТСТВЕННОСТИ НА ТЕРРИТОРИИ УКРАИНЫ
HISTORY OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE
INSTITUTE OF THE SPECIAL EXEMPTION FROM CRIMINAL
LIABILITY OF IN THE TERRITORY OF UKRAINE**

***Анотація.** Стаття містить комплексне дослідження історії розвитку та становлення інституту звільнення від кримінальної відповідальності як найважливішої передумови формування сучасного стану цього інституту кримінального права в Україні. У процесі виконання дослідження було застосовано методи документального аналізу та синтезу, історичний, порівняння, об'єктивної істини, пізнавально-*

аналітичний та ін. В результаті наукового пошуку виявлено основні історичні тенденції розвитку інституту звільнення від кримінальної відповідальності, обґрунтовано їх вплив на сучасне кримінальне законодавство в цій сфері. Авторами проаналізовано історіографію законодавчого закріплення звільнення від кримінальної відповідальності з часів Київської Русі до чинного на даний час Кримінального кодексу України. Встановлено, що вперше норми, що мають спрямування на пом'якшення кримінальної відповідальності, з'явилися у Руській Правді. З того часу відповідні положення зустрічаються в усіх кодифікованих актах кримінального законодавства, повсякчас розвиваючись у бік розширення меж та підстав звільнення від кримінальної відповідальності. Така загальна тенденція мала об'єктивний характер та знайшла своє відображення навіть серед звичаїв українського козацтва за часів Запорізької Січі. Сучасний стан інституту звільнення від кримінальної відповідальності став фактично квінтесенцією історичних напрацювань у цій сфері. Його генеза продовжується до тепер і, на думку авторів, триватиме у майбутньому зі збереженням загальної тенденції розвитку кримінального законодавства у напрямку подальшого втілення державного гуманізму, що проявлятиметься у пом'якшенні та звільненні від кримінальної відповідальності за умов і обставин, перелік котрих буде удосконалюватись, розширюватись та доповнюватись.

Ключові слова: *кримінальна відповідальність, звільнення від кримінальної відповідальності, пом'якшення покарання, історіографія кримінальної відповідальності, генезис кримінального законодавства.*

Аннотація. *Стаття содержит комплексное исследование истории развития и становления института освобождения от уголовной ответственности как важнейшей предпосылки формирования современного состояния этого института уголовного права в Украине. В*

процессе выполнения исследования были применены методы документального анализа и синтеза, исторический, сравнения, объективной истины, познавательно-аналитический и др. В результате научного поиска выявлены основные исторические тенденции развития института освобождения от уголовной ответственности, обосновано их влияние на современное уголовное законодательство в этой сфере. Авторами проанализирована историография правового регулирования освобождения от уголовной ответственности со времен Киевской Руси до принятия действующего в настоящее время Уголовного кодекса Украины. Установлено, что впервые нормы, направленные на смягчение уголовной ответственности, появились в Русской Правде. С тех пор соответствующие положения встречаются во всех кодифицированных актах уголовного законодательства, постоянно развиваясь в сторону расширения границ и оснований освобождения от уголовной ответственности. Эта общая тенденция имеет объективный характер и нашла свое отражение в том числе в обычаях украинского казачества времён Запорожской Сечи. Современное состояние института освобождения от уголовной ответственности стало фактически квинтэссенцией исторически законодательных наработок в этой сфере. Его генезис продолжается до сих пор и, по мнению авторов, будет продолжаться в дальнейшем с сохранением общей тенденции развития уголовного законодательства в направлении воплощения государственного гуманизма, проявляющегося в смягчении уголовной ответственности и освобождении от неё при наличии определённых условий и обстоятельств, перечень которых будет совершенствоваться, расширяться и дополняться.

Ключевые слова: *уголовная ответственность, освобождение от уголовной ответственности, смягчения наказания, историография уголовной ответственности, генезис уголовного законодательства.*

Summary. *The article contains a comprehensive study of the history of development and the establishment of the Institute of the special exemption from criminal liability as the most important prerequisite for the formation of the present state of this institution of criminal law in Ukraine. Documentary analysis and synthesis, historical, comparison, objective truth, cognitive-analytical, and other methods were used in the course of the study. As a result of the scientific search, the main historical tendencies of the development of the institution of criminal liability exemption have been revealed, their influence on the modern criminal legislation in this field has been substantiated. The authors analyzed the historiography of the legislative consolidation of the exemption from criminal liability from the time of Kievan Rus to the current Criminal Code of Ukraine. It is established that, for the first time, norms aimed at mitigating criminal responsibility appeared in Russian Pravda. Since then, the relevant provisions have been found in all codified acts of the criminal law, constantly evolving towards the extension of the borders and grounds for exemption from criminal liability. Such a general tendency was objective and reflected even among the customs of the Ukrainian Cossacks during the time of Zaporizhzhya Sich. The current state of the institution of criminal liability exemption has become, in fact, the quintessence of historical developments in this field. Its genesis continues to this day and, according to the authors, will continue in the future with the preservation of the general tendency of the development of criminal legislation in the direction of the further embodiment of state humanism, which will be manifested in the mitigation and release from criminal responsibility under conditions and circumstances, which list will be expanded to the and complemented in future.*

Key words: *criminal liability, exemption from criminal liability, mitigation of punishment, historiography of criminal liability, genesis of criminal law.*

Постановка проблеми. Інститут спеціального звільнення від кримінальної відповідальності має давню історію. Він пройшов етапи виникнення та становлення, а його розвиток триває донині і являє собою результат єдності розуміння безперспективності боротьби зі злочинністю виключно шляхом притягнення до кримінальної відповідальності усіх, хто вчинив кримінальне правопорушення шляхом призначення кримінальних покарань. В залежності від змін суспільно-економічних формацій та етапів їх розвитку, мали місце різні видозміни цього важливого інституту кримінального права на теренах України, які безперечно вплинули на сучасний стан інституту звільнення від кримінальної відповідальності та матимуть цей вплив і в подальшому. У зв'язку з наведеним, історіографічне дослідження інституту спеціального звільнення від кримінального покарання набуває важливого значення для розуміння передумов формування його сучасного вигляду та є актуальним для розуміння тенденцій подальшого розвитку кримінального законодавства в цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему заохочувальних норм у кримінальному праві України в різні роки досліджували Ю.В. Александров, П.П. Андрушко, М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.В. Голіна, І.М. Даньшин, О.О. Дудоров, М.Й. Коржанський, О.М. Костенко, В.М. Кауц, М.І. Мельник, А.А. Музика, В.О. Навроцький, В.В. Сташис, В.Я. Тацій, П.Л. Фріс, П.В. Храпінський, В.І. Шакур, С.Д. Шапченко, С.С. Яценко та інші. Історії розвитку інституту звільнення від кримінальної відповідальності присвячували свої праці І. Бойко, І.Я. Терлюк, П.В. Храпінський, Є. Шаломєєв та деякі інші дослідники. Проте, незважаючи на наявність певних наукових розробок, окремі питання історичного генезису правового регулювання звільнення від кримінальної відповідальності на теренах України залишаються малодослідженими та потребують подальшого наукового розроблення.

Формулювання цілей статті. Основна мета дослідження полягає у виявленні історичних тенденцій розвитку інституту звільнення від кримінальної відповідальності, що сформували сучасний стан та впливатимуть на його подальший розвиток в Україні.

Виклад основного матеріалу. Вважається, що зародження заохочувальних кримінально-правових норм відбулося ще в Руській Правді, де у ст. 12 зазначалося, що особа, яка без дозволу поїде на чужому коні, зобов'язана сплатити 3 гривні [1, том 1, с. 47], а у ст. 13 йдеться про те, що в разі використання чужого коня, зброї, одягу необхідно повернути зазначені об'єкти власнику і сплатити 3 гривні за «образу» [1, том 1, с. 66]. Пізніше, у період перебування більшої частини українських земель у складі Великого князівства Литовського (ВКЛ), на їх територію розповсюджувалися три редакції Литовських Статутів, які були укладені в XVI ст. і являють собою результат систематизації права українського середньовіччя. Перша редакція так званого «Старого» статуту 1529 року, як вважається, є першим у Європі систематизованим зводом законів різних галузей права, у тому числі кримінального. За цими Статутами обставинами, що звільняють від кримінальної відповідальності виступали необхідна оборона і крайня необхідність. При цьому право на необхідну оборону визнавалося за будь-якою особою, яка зазнала нападу, а для звільнення від покарання досить було довести, що потерпілий першим почав агресивні дії. Не передбачалось покарання за дії посадових осіб, які вбили злочинця при здійсненні ним опору, а також за дії, вчинені за умов крайньої необхідності. Наприклад, здача ворогу замку чи капітуляція гарнізону вважалися тяжким злочином, але ті самі дії, якщо їх здійснено у зв'язку з голодом, розглядалася як такі, що вчинені у зв'язку з крайньою необхідністю, і не тягли за собою покарання [2, с. 13].

Історичним аналогом сучасного спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду, як зазначає А. А. Вознюк,

була відповідна норма у Соборному уложенні 1649 року [3, с. 13], ст. 11 якого передбачала помилювання государем зрадника, який повернувся з-за кордону до Московської держави [1, том 3, с. 89]. Хряпінський П. В. вважає, що згадки про можливість саме спеціального звільнення від кримінального покарання або його суттєвого пом'якшення у разі вчинення певної посткримінальної поведінки були також в Артикулах військових 1715 року [4]. Дійсно, в Артикулах передбачалася страта за втечу солдатів, але в статті 96 було записано, що «...ежели кто после своего побегу, раскаясь на дороге, сам возвратится, и добровольно у своего офицера явится, оный по правде живота лишен не имеет быть, однако ж ради его имевшего злаго замыслу по состоянию времени и по рассмотрению, шпицрутенами или иным каким наказанием наказать подобает» [1, том 4, с. 344]. У розділі XII Артикулів військових «О содомском грехе, о насилии и блуде» передбачалися найсуворіші покарання винним у вигляді страти чи довічного заслання на галери. Разом з тим, у тлумаченні до статті 170 встановлювалось, що «...ежели невинной супруг за прелюбодеющею супругу просить будет, и с нею помирится, или прелюбодеющая сторона может доказать, что в супружестве не может телесную охоту утолить, то мочно наказание умалить» [1, том 4, с. 360].

Є. Шаломєєв, досліджуючи розвиток інституту звільнення від покарання у кримінальному праві, що діяло на наших теренах у другій половині XVII - XVIII століттях, відмічає, що досить поширеним явищем в цей час було примирення винного з потерпілим та його родичами і суди Гетьманщини широко застосовували процедури примирення. Він наводить приклад як у 1693 році Стародубський суд засвідчив примирення між убивцею та родичами загиблого. У рішенні зазначалось, що вони «...того смертного вбивцю Гришка за смертне вбивство пробачили і замирилися». Аналогічне рішення зафіксоване Бориспільським судом у 1656 р.: «Між убивцею Юськом Рижком та батьком загиблого поєднання відбулося» [5].

У другій половині XVIII ст., коли було скасовано автономію України, діяла велика кількість різноманітних правових актів, які нерідко дублювали чи суперечили один одному, що ускладнювало юридичну практику й викликало потребу в систематизації українського права. З метою вирішення цього завдання було розроблено і в 1744 р. подано до Сенату проект закону, який мав назву «Права, по которым судится малороссийский народ», який у 1756 р. був повернутий гетьману Разумовському «для доопрацювання» і з тих пір він не розглядався, але деякі з запропонованих у ньому норм застосовувалися [6]. У розділі третьому «Прав», як зазначає А. А. Вознюк [3, с. 79], містилася норма, згідно з якою дозволялося звільнити від кримінальної відповідальності учасника злочинного угруповання, якщо він сприятиме викриттю цього об'єднання: «Если кто сам в числе бунтовщиков или изменщиков был и раскаялся, о злом умышлении в надлежащем месте верно донесет, такового раскаяние прощения достойно» [7]. Таким чином, у цій пам'ятці вперше з'являються заохочувальні кримінально-правові норми, що стосуються звільнення від кримінальної відповідальності співучасників. І.М. Грозовський відмітив також, що у проекті кодексу «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р., передбачалася також можливість примирення між злочинцем та потерпілим за сприяння обраних сторонами «мирителей» або ж шляхом безпосереднього досягнення взаємоприйнятної угоди. Аналіз артикулів Прав свідчить про те, що примирення було підставою не лише для звільнення від кримінального покарання, але й обставиною, що пом'якшувала таке покарання. За звичаєвим правом запорізьких козаків нерідко розгляд справи розпочинався з умовляння злочинців відмовитися від «лихих справ», покаятися у вчинених злочинах та принести присягу в Церкві. Так, у 1745 р. загін гайдамаків на чолі з ватажком Охтирою промишляв в степу викраденням худоби в татарських чабанів. З коша були надіслані «нарочні» з пропозицією припинити крадіжки й покаятися в Січовій церкві. Гайдамаки прибули до Запорізької

Січі і присягнули в церкві надалі ніякого свавілля не чинити, після чого були прощені товариством [8].

У 1845 році в Російській імперії було прийняте «Уложение о наказаниях уголовных и исправительных», яке було введене в дію з 1846 року. Укладення було першим в історії Росії кодифікованим актом. Цей акт визнано першим кримінальним кодексом в історії Росії, де, зокрема, «...вперше ... з'являється поділ кримінального закону на норми Загальної і Особливої частин» [4]. У загальній частині Укладення містилися загальні положення звільнення від кримінальної відповідальності (ст.98), а у ст. 140 було встановлено перелік обставин, яки вважалися «... в большей или меньшей мере уменьшающими вину, а с тем вместе и строгость следующего за оную наказания...» [1, том 6, с. 174]. І хоча заохочувальні норми Укладення не передбачали повного звільненні від покарання, законодавець тих часів усе таки намагався стимулювати винних до вчинення постзлочинної поведінки щодо пом'якшення результатів певних злочинних діянь, і у подальшому до цього законодавчого збірника було внесено великі зміни, які намітили тенденцію до закріплення звільнення і подальшого пом'якшення покарання. Так, у ст. 555³ Укладення 1845 року, в редакції 1885 року, закріплювалося значне зменшення покарання, якщо особа являлася з повинною, і, тим самим, запобігала «всякое дальнейшее вредное последствие». У ст. 559 Укладення встановлювалася кримінальна відповідальність за фальшивомонетництво, при чому «...те из соучастников, которые откроют правительству о своих соумышленниках и сами дадут средство их обнаружить и пресечь преступные действия, освобождаются от всякого наказания, а имена их сохраняются в тайне» [9] і т. д.

2 березня (ст. стилю) 1903 року імператором Миколою II було підписане нове Уголовне укладення, яке стало передовим актом загальноєвропейського масштабу, що відображало у цілому розвиток буржуазних відносин і відповідних соціально-політичних цінностей у

Російській імперії [10] та, як зазначає Хряпінський П.В., розширило перелік спеціальних випадків звільнення від кримінальної відповідальності та урізноманітнило засоби заохочення (стимулювання) з боку держави до певної позитивної посткримінальної поведінки. Уперше в Укладенні знаходить своє закріплення остаточне звільнення від кримінального покарання в разі позитивної посткримінальної поведінки особи [4]. Наприклад, Укладення передбачувало кримінальну відповідальність за організацію «протизаконного союзу» і участь у ньому (ст.ст.124 - 126), але у ч.2 ст.127 встановлювалося, що «...участнику протизаконного союзу, ...донесшему о таком союзе прежде обнаружения существования оного, наказание смягчается на основаниях, статей 53 установленных, или же он может быть вовсе освобождён от наказания». А у ч.3 ст. 367 передбачалося повне звільнення від покарання учасника страйку на заводі, фабриці, майстернях тощо, якщо він на вимогу влади або власника підприємства приступить до роботи [1, том 9, с. 307, 848].

У цей же період - друга половина XVIII – перша половина XIX ст., значна частина західноукраїнських земель перебувала у складі Австрії, а відтак - Австро-Угорщини, відповідно до Кримінального кодексу якої від 1852 року також встановлювались обставини, що пом'якшували вину. Вони поділялись на дві групи: перша – стосувалася самого злочину (замах; незакінчений замах; добровільна відмова від заподіяння більшої шкоди), друга – особи злочинця (недосягнення злочинцем 20-річного віку; слабке мислення; до вчинення злочину характеризувався позитивно; діяв на підставі скрутного матеріального становища; явка з повинною; добровільно вказав на інших учасників та сприяв їх виявленню – намагався відшкодувати збитки; діяв за намовою інших, зі страху чи слухняності) [11].

Після розпаду в 1917-1918 роках Російської та Австро-Угорської імперій на обох частинах українських земель утворилися відповідно Українська народна республіка та Західно-Українська народна республіка.

На цих територіях продовжувало діяти старе законодавство з деякими змінами, що зумовлювались тодішніми суспільно-політичними обставинами. Зокрема, в Українській народній республіці базовими були норми зазначеного Укладення 1903 року. Були й намагання створити в Україні єдиний загальнодержавний кримінальний кодекс - Статут Карний, проект якого було підготовлено в період правління Директорії, але його так і не було прийнято.

У Галичині, після приєднання її до Польщі, аж до введення там польського кримінального кодексу 1932 року, діяв вище зазначений Кримінальний кодекс 1852 року.

У перші роки радянської влади і після II світової війни приймалися законодавчі акти, які, в основному, стосувалися звільнення від кримінальної відповідальності учасників боротьби проти радянської влади та тих осіб, котрі співпрацювали з німецько-фашистським окупантами. Зокрема, у постанові Ради Народних Комісарів УСРР від 1 січня 1921 року «Про боротьбу з бандитизмом» сказано: «К воздействию на укрывающихся бандитов привлечь местное население, объявляя прощение вины всем рядовым участникам банды при условии их добровольной явки, сдачи ими оружия и выдачи главарей» [12]. Отже, йдеться про спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності учасників банд.

В Указі Президії Верховної Ради СРСР від 17 вересня 1955 року «Про амністію радянських громадян, що співпрацювали з окупантами в період Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.» йдеться про спеціальне звільнення від кримінальної відповідальності певних категорій громадян. Так, ст. 7 зобов'язувала: «Звільнити від відповідальності радянських громадян, що перебувають за кордоном, які в період Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. здалися в полон ворогові або служили в німецькій армії, поліції і спеціальних німецьких формуваннях.... а також які займали під час війни керівні посади в створених окупантами органах поліції, жандармерії і

пропаганди, в тому числі й втягнутих в антирадянські організації у післявоєнний період, якщо вони спокутували свою провину наступною патріотичною діяльністю на користь Батьківщини або з'явилися з повинною. ... Встановити, що в цих випадках покарання, визначене судом, не повинно перевищувати п'яти років заслання» [13].

28 грудня 1960 Верховною Радою УРСР був прийнятий новий Кримінальний кодекс радянської України. У цьому законі до обставин, що пом'якшують покарання віднесено щире каяття, явку з повинною, а також активне сприяння розкриттю злочину (п. 8 ст. 40). В окремих нормах ст.ст. 48, 50, 51, ч. 2 ст. 56, ч. 3 ст. 170 цього кодексу передбачалися спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності. Пізніше почали з'являтися й інші доповнення до кримінального законодавства із заохочувальними нормами. Зокрема було прийнято ч. 2 ст. 222, яка визначала звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з добровільною здачею зброї, бойових запасів і вибухових речовин, ст. 229–10, яка передбачала звільнення від відповідальності у зв'язку з добровільною здачею наркотичних засобів, психотропних речовин, ч. 5 ст. 187–6 про звільнення від відповідальності учасників незаконних збройних формувань та ін.

У чинному нині КК України 2001 року, не тільки передбачені спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності, які існували раніше, але він доповнений новими нормами.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Наведене дослідження дає нам право на висновок про те, що субінститут спеціального звільнення від кримінальної відповідальності, зародки якого виявлені ще за часів Руської Правди, історично довів свою актуальність, що зберігається й на сьогодні, та активно розвивався від встановлення випадків пом'якшення кримінальної відповідальності до визначення умов спеціального звільнення від

покарання. Такий перелік дістав свого розвитку шляхом конкретизації підстав звільнення від кримінальної відповідальності та розширення сфери застосування відповідних норм. У правовій науці кримінальне покарання за вчинені злочинні діяння ніколи не розглядалося як єдиний можливий механізм протидії злочинності. Навпаки, звільнення за певних умов і за вчинення певних кримінальних правопорушень від кримінальної відповідальності окремих суб'єктів слугувало та слугує одним із засобів підвищення ефективності кримінально-правової боротьби зі злочинністю. Звільнення від кримінальної відповідальності певної категорії злочинців є проявом загальної тенденції розвитку кримінального законодавства у напрямку пом'якшення відповідальності за злочини, учиненні вперше, законодавчим втіленням державного гуманізму, яке може бути предметом подальших наукових досліджень. Сучасне кримінальне законодавство з питань спеціального звільнення від кримінальної відповідальності в цілому враховує історичні напрацювання, за виключенням тих, що були породжені мотивами політичних переслідувань, та продовжує удосконалюватись у бік розширення сфери й підстав застосування.

Література

1. Российское законодательство X–XX веков : в 9 томах / [под общей ред. О. И. Чистякова]. М. : Юрид. лит., 1984. 1994.
2. Терлюк І.Я. Огляд історії кримінального права України: навч. посібник І. Я. Терлюк. Львів: Ліга-Прес, 2007. С. 13.
3. Вознюк А. А. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності учасників організованих злочинних об'єднань: монографія / А. А. Вознюк. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 79.
4. Хряпінський П. В. Генеза спеціального звільнення від кримінальної відповідальності / П. В. Хряпінський. URL:

<http://www.stattionline.org.ua/pravo/76/12377-%D2%91eneza-specialnogo-zvilynnya-vid-kriminalno%D1%97-vidpovidalnosti.html>

5. Шаломєєв Є. Формування інституту звільнення від покарання у кримінальному праві України другої половини XVII - XVIII століть / Є. Шаломєєв // Право України. 2002. № 11. С. 136.
6. Історія держави і права України : підруч. для юрид. вищих навч. закладів і фак. : у 2 частинах / [А. Й. Рогожин, М. М. Страхов, В. Г. Гончаренко та ін.]. К. : Ін Юре. 1996. Ч. 1. С. 233–234.
7. Права, по котрымъ судится малороссійській народ, Высочайшимъ всепресветлейшія, державнейшія Великія Государыни Императрицы Елисаветъ Петровны, Самодержицы Всероссійскія, Ея императорскаго священнейшаго Величества повеленіємъ, изъ трехъ книгъ, а именно: Статута Литовскаго, Зерцала Саксонскаго и приложенныхъ при томъ двухъ правъ, такожде изъ книги Порядка, по переводе изъ полскаго и латинскаго языковъ на россійській діалектъ въ едину книгу сведенныя, въ граде Глухове, лета отъ Рождества Христова 1743 года, изданныя подъ редакцією и съ приложеніємъ изслѣдованія о семъ Своде и о законахъ действовавшихъ въ Малороссіи профессора А.Θ.Кистяковскаго. Киев: Университетская типографія (И. И. Завадзкого), 1879. 1065 с.
8. Грозовський І. М. Право нової січі (1734 -1775 pp.): навч. посібник / І. М. Грозовський. Харків: Вид-во Націон. ун-ту внутр. справ, 2000. С. 98
9. Коломеец В. К. Явка с повинной по российскому законодательству (1845–1995 гг.) / В. К. Коломеец. Екатеринбург: Урал. гос. ун-т, 1996. С. 10.
10. Уголовное право России: учеб.-практическое пособ. / [Р. А. Адельханян, Д. И. Аминов, Ю. Н. Ансимов и др.] ; под общ. ред. А. И. Бастрыкина; под науч. ред. А. В. Наумова. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Волтерс Клувер, 2007. С. 22.

11. Бойко І. Покарання на українських землях за кримінальним законодавством Австрії та Австро-Угорщини (1772–1918 рр.) / І. Бойко // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2014. Вип. 59. С. 77.
12. Про боротьбу з бандитизмом: пост. Робітничо – селянського уряду України від 1-29.02.921 р. // Збір Законів і Розпоряджень Робітничо-селянського уряду України. Ч. 1. С.17.
13. Про амністію радянських громадян, які співробітничали з окупантами в період Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.: Указ Президії Верховної Ради СРСР від 17.09.1955 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-55>

References

1. Rosyiskoe zakonodatelstvo X–XX vekov : v 9 tomakh / [pod obshechi red. O. Y. Chystiakova]. M. : Yuryd. lyt., 1984. 1994.
2. Terliuk I.Ya. Ohliad istorii kryminalnogo prava Ukrainy: navch. posibnyk I. Ya. Terliuk. Lviv: Liha-Pres, 2007. S. 13.
3. Vozniuk A. A. Spetsialni vydy zvilnennia vid kryminalnoi vidpovidalnosti uchashnykiv orhanizovanykh zlochynnykh ob'iednan: monohrafiia / A. A. Vozniuk. K. : Nats. akad. vnutr. sprav, 2015. S. 79.
4. Khriapinskyi P. V. Heneza spetsialnogo zvilnennia vid kryminalnoi vidpovidalnosti / P. V. Khriapinskyi. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pravo/76/12377-%D2%91eneza-specialnogo-zvilnennya-vid-kryminalno%D1%97-vidpovidalnosti.html>
5. Shalomieiev Ye. Formuvannia instytutu zvilnennia vid pokarannia u kryminalnomu pravi Ukrainy druhoi polovyny XVII - XVIII stolit / Ye. Shalomieiev // Pravo Ukrainy. 2002. № 11. S. 136.

6. Istoriiia derzhavy i prava Ukrainy : pidruch. dlia yuryd. vyshchych navch. zakladiv i fak. : u 2 chastynakh / [A. Y. Rohozhyn, M. M. Strakhov, V. H. Honcharenko ta in.]. K. : In Yure. 1996. Ch. 1. S. 233–234.
7. Prava, po kotorymъ sudytsia malorossiiskii narod, Vыsochaishymъ vsepresvetleishiia, derzhavneishiia Velykiia Hosudaryny Ymperatrytsy Elysavetъ Petrovny, Samoderzhytsy Vserossiiskiiia, Eia ymperatorskaho sviashchenneishaho Velychestva poveleniemy, yzъ trekhъ knyhъ, a ymenno: Statuta Lytovskaho, Zertsalia Saksonskaho y prylozhennykhъ pry tomъ dvukhъ pravъ, takozhde yzъ knyhy Poriadka, po perevode yzъ polskaho y latynskaho yazykovъ na rossiiskii dialekt vъ edynu knyhu svedennyia, vъ hrade Hlukhove, leta otъ Rozhdestva Khrystova 1743 hoda, yzdannыia podъ redaktsiei y sъ prylozheniemy yzsledovaniia o semъ Svode y o zakonakhъ deistvovavshykhъ vъ Malorossiy professora A.Θ.Kystiakovskaho. Kyev: Unyversytetskaia tipohrafiia (Y. Y. Zavadzko), 1879. 1065 s.
8. Hrozovskyi I. M. Pravo novoi sichi (1734 -1775 rr.): navch. posibnyk / I. M. Hrozovskyi. Kharkiv: Vyd-vo Natsion. un-tu vnutr. sprav, 2000. S. 98
9. Kolomeets V. K. Yavka s povynnoi po rossiiskomu zakonodatelstvu (1845–1995 hh.) /V. K. Kolomeets. Ekaterynburh: Ural. hos. un-t, 1996. S. 10.
10. Uholovnoe pravo Rossyy: ucheb.-praktycheskoe posob. / [R. A. Adelkhanian, D. Y. Amynov, Yu. N. Ansymov y dr.] ; pod obshch. red. A. Y. Bastykyна; pod nauch. red. A. V. Naumova. 3-e yzd., pererab. y dop. M.: Volters Kluver, 2007. S. 22.
11. Boiko I. Pokarannia na ukrainskykh zemliakh za kryminalnym zakonodavstvom Avstrii ta Vstro-Uhorshchyny (1772–1918 rr.) / I. Boiko // Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia yurydychna. 2014. Vyp. 59. S. 77.
12. Pro borotbu z bandytyzom: post. Robitnycho – selianskoho uriadu Ukrainy vid 1-29.02.921 r. // Zbir Zakoniv i Rozporiadzhen Robitnycho-selianskoho uriadu Ukraini. Ch. 1. S.17.

13. Pro amnistiiu radianskykh hromadian, yaki spivrobotnychaly z okupantamy v period Velykoi Vitchyznianoï viiny 1941-1945 rr.: Ukaz Prezydii Verkhovnoi Rady SRSR vid 17.09.1955 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-55>